

BOLALARDA KOGNITIV JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH**Rimberganova Matluba Rimberganovna****Xorazm viloyati Gurlan tumanidagi****4-umumiy o'rta ta'lim maktabi Amaliyotchi psixologi****+97899 453.55.95****matlubarimberganova1992@mail.ru****Xalmuratova Surayyo Azatbayevna****Xorazm viloyati Gurlan tumanidagi****1-AFCHO'SM umumiy o'rta ta'lim maktabi****Amaliyotchi psixologi****+99899-456-39-82****Surayyo1982x@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.11399745>**

Annotatsiya: Ushbu maqola bolalarning kognitiv yoki fikrlash jarayonlarini rivojlantirish bo'yicha zamonaviy texnikalar va usullar haqida ma'lumot beradi. Bu jarayonning, bolalarning dunyo bilan muloqot qilish usuli, shuningdek, tahlil etish, hulosa chiqarish, muammo hal qilish va qaror qilish ko'nikmalarini o'rnatish qobiliyatiga ta'sirini muhokama etishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Bolalar, kognitiv rivojlanish, fikrlash jarayonlari, texnika, usullar, tahlil, xulosa chiqarish, muammo hal qilish, qaror qilish.

Kognitiv jarayonlar - buning asosiy vazifasi insonning dunyoga yo'nalgan his-tuyg'ularini qabul qilish, tahlil etish, tushunish va shu asosda qaror qilishdir.

Bolalarning kognitiv jarayonlari o'rganish bilan singib keladi, shuningdek, ularning tan olish, tushunish, va hulosa chiqarish qobiliyatlarini o'zgartirishdir.

Birinchi, va asosiy, muammolar - bu tajriba bekor bo'lishi mumkinligi. Bu, avvalo, kognitiv jarayonlar muammolarga e'tibor berayotgan vaqtga amalga oshirilishi kerak, ularning hozirgi va kelajakdagi muloqoti uchun muhimdir.

Ushbu bilish jarayonlari har bir kichkina o'zgarishlarni saqlab borishiga imkon beradi, bu esa o'z navbatida ularning bilimlarini yaxshilash va o'sishiga yordam beradi.

Kichkina yoshdagi kognitiv rivojlanishning muhim ahamiyati boshqa izlanuvchilar tomonidan tasdiqlangan. Kognitiv jarayonlar bo'yicha o'qitish usullari bolalarning rostdashuviga, tajriba oshirishga va o'rganishga yordam berdi.

Kognitiv rivojlanish bolaning fikrlash va fikrlash qobiliyatining o'sishini anglatadi. Bu o'sish 6 yoshdan 12 yoshgacha va 12 yoshdan 16 yoshgacha boshqacha tarzda sodir bo'ladi. 6 yoshdan 12 yoshgacha bo'lgan bolalarda aniq fikrlash qobiliyati rivojlanadi. Bu aniq operatsiyalar deb ataladi. chunki ular ob'ektlar va hodisalar atrofida amalga oshiriladi. 12 yoshdan 16 yoshgacha o'smirlik davri deb ataladi. Bu yosh guruhidagi bolalar va o'smirlar murakkabroq fikrlashni amalga oshiradilar. Ushbu turdagi fikrlash, shuningdek, rasmiy mantiqiy operatsiyalar sifatida ham tanilgan. 12 yoshdan 16 yoshgacha bo'lgan bolalar o'zlarining fikrlash tarzida o'sadilar. Ular konkret fikrlashdan rasmiy mantiqiy operatsiyalarga o'tadilar. Shuni ta'kidlash muhim: Har bir bola murakkabroq fikrlash qobiliyatida o'z tezligida oldinga siljiydi. Har bir bola o'z dunyoqarashini rivojlantiradi. Ba'zi bolalar maktabda mantiqiy operatsiyalarni shaxsiy muammolar uchun ishlatishdan ancha oldin qo'llashlari mumkin. Hissiy muammolar yuzaga kelganda, ular bolaning murakkab fikrlash qobiliyati bilan bog'liq

muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Imkoniyatlar va faktlarni ko'rib chiqish qobiliyati qaror qabul qilishga ta'sir qilishi mumkin. Bu ijobiy yoki salbiy yo'llar bilan sodir bo'lishi mumkin.

Xulosa: Bolalar kognitiv jarayonlarini yaxshilash zarurati oldindan beri ma'lum. Bir kichkintoy o'rganishni qanday o'rganishini bilishi, natijada, u holda o'rganish istagi yuqori bo'ladi va u fikrlash, tahlil qilish va hulosa chiqarishda ko'proq istak bo'ladi.

Bolalarning kognitiv jarayonlarini - yani, dunyoni tushunish, muammo hal qilish, qaror qilish va tahlil etish ko'nikmalarini - rivojlantirishga qaratilgan. Kognitiv jarayonlar, bolalar dunyoga nisbatan, ularning o'rganish va o'rganishga ko'nikish osonligini aniqlovchi asosiy omildir.

O'rganish ishlab chiqarish va bilish jarayonlari baqarorligini oshirish orqali bolalar kognitiv va jismoniy rivojlanishini ta'minlaydi. Ushbu rivojlanish, bolalarning chizma-savodini oshiradi, ularning dunyoga bo'lgan qarashini yorug'latadi va oliy darajadagi fikrlashga o'tishga imkon beradi.

Har bir bolaning individual xususiyatlari, shuningdek, tajriba va o'rganish jarayonlarini qanday o'tkazayotganini ko'rib olishi kerak. Bu, ota-onalar va o'qituvchilarga, bolalar o'qish va o'rganish jarayonida eng ko'p narsani qanday topolishiga yordam berishi mumkin.

Biroq, bolalar kognitiv jarayonlarini rivojlantirish uchun ko'proq tadqiqotlar va izlanishlar zarur bo'lib qoladi. Ushbu sohada olingan natijalar bolalar tarbiyasini takomillashtirishga va bolalarning kognitiv rivojlanishida muhim rol o'ynashi mumkin. Bunda demonstratsiya, tushuncha topshirish, parametr tartib berish va qiymat berilgan harakatlar kabi elementlar ishlatilishi mumkin.

References:

1. Piaget, J. (1954). *The Construction of Reality in the Child*. New York: Basic Books.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Erikson, E. (1950). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton.
4. Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard educational review*, 31(1), 21-32.
5. Fisher, K. (2009). *Mind, Brain, and Education: Building a Scientific Groundwork for Learning and Teaching*. *Mind, Brain, and Education*, 3(1): 3-16.
6. <http://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/12515/8869>